

Федунь Марія Романівна,
*доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології
Івано-Франківського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

ЮВІЛЕЙНІ ПИСЬМЕННИЦЬКІ СИЛЬВЕТКИ 2022 РОКУ: КРАЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Кожен рік, який прожито, зазвичай дає унікальну можливість звідати нове та повернутися (в ретроспективі) до минулого. Таку змогу маємо завдяки ювілеям. Не становить виняток і нинішній 2022-ий, який багатий на ювілейні сильветки видатних постатей, у тому числі тих особистостей, хто вніс свою лепту в українську літературу та чії життєтворчості потребують узагальнень... На деяких, пов'язаних із Галичиною минулого століття, ми хочемо коротко зупинитися.

Цьогоріч випадає 130-річчя від дня народження кардинала **Йосипа Сліпого**. Життя цього велета духу завжди викликало цікавість. Та мало хто знає (в силу певних відомих обставин), що українець, підвалини українського життя для якого були понад усе, багато подорожував. Зокрема, він залишив для нащадків подорожній твір, пов'язаний з Англією. Людинознавчі студії Й. Сліпого охоплювали інші народи, проходили в анатомічно-антропологічно-психологічному руслі, у них звучала турбота про українську націю... У «Подорожі до Англії» письменник зауважив: «...всі незвичайно боліють над нашим внутрішнім розбиттям». Наголошуючи на тому, які пріоритети має університетська освіта англійця: «В університеті дбають не тільки про розвій ума. Але так само й про вироблення моральних засад і характерності. Розвивають людяність (humanity), кладуть велику вагу на правдомовність... Виробляють самостійність, ініціативу й охоту до праці. Залюбки плекають спорт...» [2], наш автор, вочевидь, переживає про розвій і роздумує над шляхами розвитку вітчизняної науки та освіти. Мемуарист у своїх подорожніх текстах згадував Байрона, «вживаючись» у чужу ментальність, цитував Чайльда Гарольда, що

розкривало непересічні духовні запити українського священника, показувало новий щабель західноукраїнського мемуарного письма.

У 2022 році ми мали змогу вклонитися світлій пам'яті **Костянтині Малицькій**. До 150-річчя від дня народження мисткині-педагогині у травні цього року було проведено в Івано-Франківському ОШПО інтегрований семінар «Внесок письменниці-педагогині Костянтини Малицької в українську літературу та шкільництво». Костянтина Малицька народилася 30 травня 1872 року в селі Кропивник на Калушині (Івано-Франківщина) у родині священника. Педагогиня й письменниця, перекладачка, бібліографка, редакторка, діячка культурно-освітніх товариств у Галичині (про її багатогранну діяльність писали Володимир Качкан, Зіновія Нагачевська та інші науковці), авторка слів до пісень визначала любов як рушійну силу у вихованні. У нашої мисткині чітко окреслися такі педагогічні засади: незаперечна роль освіти у ствердженні державності, співпраця з батьками у справі навчання та виховання дітей, любов як рушійна сила у процесі виховання та інші. К. Малицька слушно вважала, що задля виховання дитини необхідно глибоко пізнати, зрозуміти та вивчити її душу. Також педагогиня обстоювала культ дитини. Робився акцент на формуванні в молодого покоління винахідливості та спостережливості, ролі книги, прогулянок та ігор, які, на слушну думку нашої землячки, роблять дітей здоровими, витривалими й загартованими. К. Малицька обстоювала єдність фізичного, розумового та духовного розвитку дитини, які й нині є пріоритетними в українській школі.

Варто вести мову про патріотичну налаштованість виховниці поколінь, яка вміла цю свою рису національної ідентичності передавати іншим. Так, саме К. Малицька була ініціаторкою поповнення лав Січового Стрілецтва жіноцтвом, матеріальної допомоги стрільцям тощо... Це за покликом своєї вчительки Олена Степанівна та інші її ровесниці поповнили ряди Українських Січових Стрільців. Також нашій педагогині належали слова до пісень із промовистими назвами: «Вгору прапор!», «Марш січовий», «Січ в поході» та ін. Педагогічні теми

краянка порушувала не лише у наукових розвідках, але й художніх творах. Тому дидактичність її художнього вияву очевидна.

П'ять років тому, 17 травня 2017 року, силами творчої групи «Літературне краєзнавство» під нашим керівництвом було проведено виїзні науково-літературні студії, присвячені 145-ій річниці з дня народження Костянтини Малицької, на тему: «Немеркнуче сяйво Малицької слова». Нинішній рік дав змогу організувати на честь ювілею письменниці-педагогині та громадсько-політичної діячки інтегрований семінар, який проходив онлайн. Географія увімкнень була широкою: Івано-Франківськ – Кропивник – Новиця – Галич – Коломия – Калуш – Львів.

Цьогорічні ювілеї **Богдана Лепкого** та **Андрія Чайковського** дозволяють нам повести мову ще про двох визначних письменників, які залишили вагомий слід в історичній прозі. І «Мазепа» Б. Лепкого, і «Чорні рядки» А. Чайковського та інші твори цих авторів на історичну тематику дають можливість українознавчих акцентів. Слушно писав Б. Лепкий: «Українська душе, хто може тебе збагнути! Як Дніпро ти широка, як пороги шумлива й буйна, неспокійна...» Чимало актуального матеріалу можемо почерпнути з «Мазепи» («Не вбивай», «Батурин») Б. Лепкого (про цей та інші твори нашого письменника див.: Федунь Марія. Вивчення творчості Богдана Лепкого в загальноосвітній школі. Методичні поради для вчителя української літератури. – Івано-Франківськ, 2006). Тут можемо отримати порівняльну характеристику високоосвічених гетьмана Івана Мазепи та шведського короля Карла XII, «жорстокого і наглого, як дикун...» Петра I. Актуально нині звучать слова письменника: «Петрова правда – береги морські в свої руки дістати, розбити пороги Дніпрові, пшеницю українську в Москву везти... живцем шкуру драти...» [цит. за: 1, с. 26]. Тому з уст митця звучить: «Ваш розум, а наші руки – не підемо в Москву шукати науки» [цит. за: 1, с. 23], які варто обрати епіграфом до уроку з позакласного читання... Сьогодні ці слова лунають як спонука боронити Вітчизну. Додамо, що в українській літературі традиційним стало зображення гетьманів у художніх творах (візьмемо для прикладу доробок Осипа Назарука, Святомира Фостуна та інших).

Святий обов'язок кожного з нас – пам'ятати про минуле задля того, щоб творити майбутнє...

Відомості про життєтворчість вказаних постатей були та продовжують залишатися у центрі обговорень на різноформатних засіданнях творчої групи вчителів Івано-Франківської області з проблеми «Літературне краєзнавство». Оприявлена нами інформація у цьому та ширшому обсязі може бути використана на засіданнях факультативів, гуртків у ЗЗСО, уроках з позакласного читання, наукових конференціях та дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федунь Марія. Вивчення творчості Богдана Лепкого в загальноосвітній школі. Методичні поради для вчителя української літератури. Івано-Франківськ, 2006. 40 с.
2. Сліпий Й. Кембридж і Оксфорд. *Дзвони*. 1936. Ч.5.
3. Сліпий Й. Подорож до Англії. Львів: Вид. кооп. «Мета». 1936. 128 с.